

ANYÓKA RÓMÁBAN.

NÉZD, unokám, ezt a körösztot meg neked hoztam. Igaz, kőcsönpénzből vettem, de ajándék nélkül, mondok, mégse gyűjtek haza. A Szunyog tisztelendő úr adta rá a pénzt. Láttá, hogy a szívem is rí belé, amint a többiek a szebbnél-szebb olvasókat, szentképeket és ájtatos tárgyakat veszik a kegyes üzletben, ahova ő maga késérte el őket. Mert úgy volt, hogy előbbre én is egy olvasót szántam neked. Vettem is, be is szentültettük a pápa őszentségivel, de csak úgy akarta a Jóisten, hogy az az olvasó Rómában maradjon. Az is, meg a kis pénzem is, jó hogy a cókómókomat, meg a kopasz életem, ezt a vénségeset, hazasegítette.

Mert hiába, nem ilyen öreg semmirejónak való az a rengeteg utazás. Az idegen országban is könnyebben elbódorodik a vén, mint a fiatal. De csak nem tudtam én ellentállni a Szunyog tisztelendő úr beszédjének, hogy azt mondja, ő is öreg, de még egyszer odakévánkozik az apostol számolyához, mielőtt befordítják a földbe. Az én kétkaszás hetvenhét esztendőm is vágyakozott még egyszer kiojtózni az áhitatban. Váltig rítt a lányom, a te anyád, ne menjen el öreganyánk, nem magának való, én biztam a tisztelendő úr ígéréiben, hogy vigyáz ő rám, el ne keveredjem. Mert az is büszke volt, hogy az ő falujából kerül ki a legöregebb asszony, hát azért forcérozta. Igaz, mégis lefőzték, egy nyolcvan éves is közénk bódogtalankodott, hár az csak vénleány volt, nem mint én, négy katonasort állt fiú s három asszonylány anyja. Meg is mutattak a püspök úrnak. No, dicsért, hogy büszke lehet a szombathelyi egyházmegye az asszonyaira.

Volt az azutánul becsületünk. A kis cserkészfiúk minden állomáson nyaggattak: nénike nem kér vizet, anyóka, nem akar pénzt váltani. Amikor az a csúfság esett rajtunk, úgy megneszültek, magam vigasztaltam őket. Mert nem szoktunk mi hozzá a vonatrázáshoz, legmesszibb ha Kanizsán vagy Szombathelyen jártunk, akkor is személyen, ez meg talán ekszpreksz is volt s bizony alig értünk ki Magyarországból, hulladozni kezdtünk, mint a legyek. Már be is firhangulták a lámpát, éjcaka volt, de csak érzem én, hogy lep a veríték, meg forog a Bagyuráné feje, mert az volt a szomszédom. Egyszer csak szegény Huszár sógorom panaszkodik, hogy ő is rosszul van. Ha az emberek rosszul vannak, én is rosszul lehetek, gondútam s csak elvágódom a padon. Még vagy négyen követték a példát, csupa élesztgetéssel telt verradatig az idő.

Csinyáni köll valamit, asszonyok, mondok, különben csuffá tesz

a vonat. Az asszonyok is helyesültek. Mondják: zsolozsmázgassunk. Énekeltünk is igen szépen, még a tisztelendő úr is, meg egy másik kopasz kövér azok is átjöttek s belekántáltak. Akkorra már igen szép vidéken jártunk. Az idő előrébb volt, mint felénk: március vége s már a borockfák is virágban álltak, a nép meg a mezőn lődörgött s integetett a vonatnak. Nevetett is a tisztelendő úr, hogy ilyen az arravalósi nép, napjában ötven vonat is elmén előttük s azok nem unják meg az integetést. Hogy unná, mondom én, addig se köll dógozniok. Ismerem én a fajtájukat, köcsönöztünk mi is egyet Egerszegről, a fogolytáborból, Zsuzepnek hívták, hisz emlékszel, mindig elvételtem a nevít, az se kereste meg az ebédjít se, igaz nem is köllött fizetni érte. Ilyen ez mind. Hanem szép helyen laknak, meg köll hagyni. Falujuk nem igen van, csak tanyaféléjük, de még a tanyai házak is emeletesek. Látszik, hogy hosszú a nyaruk, akkora ablakokat csinálnak rá, mi nem győznénk télen át fűteni. Az emberek is derekak, csak a fehérnépnek van csunya cigányformája.

Állónap utaztunk, jócskán esteledett, hogy Velencébe értünk. Mondta a tisztelendő úr, hogy ez a vízre épített város, de szárazra épült, csak olyik utcájára eresztették a tengert. Ladikon vitték az embert a szállodáig, cifra házak közt mentünk, már rég csinálhatták őket, ma másmilyen városon is a divat. A házak előtt moszatos cüekék álltak, a zuzmós oldalukat kiette a víz. A tisztelendő úr biztatott, hogy most énekeljenek asszonyok, hadd lássák, hogy magyarok vagyunk. Mi rá is zendítettünk, magam is cifráztam, a celli procecióban sem különbül, pedig ott fiatalasszony koromban voltam. Nagy kőhid alatt ment el a ladik, jobbra is, balra is templomok, egy is elég volna az egész Szombathelynek. Szinte szédölögtem a sok nézéstől, hogy a lakásunkra értünk. Már azt hittem lenyugodhatunk, de a tisztelendő úr kinoszított minket, hogy másnap délután utazunk, nézzük meg az estelt. Éppen csak megkapattak minket, de nem is jó rágondolni mivel s ki a sétátre. Csillogó küekből raktak oda házakat, az auzlágok is csupa gyémánt, de az úriasszonyok is csak úgy ragyogtak a rubintól, amint a galambok közt sétáltak. Mert tisztátalan nép ez az olasz, még a sétahelyet se átulja galambokkal elrondítani. A tisztelendő úr minden utcába bekukkantott, azt megállt a tengerparton s állt ott, mint a dúc. Én már untam, meg a hal is akadékoskodott, amit vacsorára kaptunk, hát alig győztem már kivárni. Hogy jövünk haza, kérdi: Szép-e, Lelkes néni. Nem akartam megbántani, mondok: Szép. Meddig is leszünk még ebben az országban? Tíz napig, biztatott a tisztelendő úr. Én édesistenem, de nagyot is sóhajtottam hozzád, ahogy a szállásunkon a hazai élest kirámoltam s egy darab kenyeret vályulgatva elbólintottam.

Pedig a java ezután jött. Nem ott Velencében, de Rómában. Itt már csak bolyongtunk, de a templomokban se volt örööm, úgy ógyeleg ott a nép, mint a külsősori szegénység a pöködőtéren. A nép is csupa finnyás személy, elhúzódtak az ember mellől, a propelleren egy nagysága még az orrát is fogta. Ezeknek büdös a magyar, pattogott a Huszár

sógor. Hát az ő piarcuk ! De leintettük, nyughassék, idegenben vagyunk. Hanem azért én is ráhagytam : a Sodoma ez miután elmúlt róla a tűzvész, de a vadvizek rajtmaradtak. A fiatalabbja még a toronyba is fölment, ahunnét a tengert látni, de én örültem, hogy a vonatban ültünk.

Pedig, szegény fejem, a nagyobb ijedség még hátra volt. Azéjtszaka elég jól aludtam, egyszer neszültem föl. A vonat állt. Kinézek, nagy hullámok lohogtak a partnak, mint amikor a zúgóból kieresztik a vizet. Mondják : a tenger. Egész más tenger volt, mint a velencebeli. Aztán tovább tört a deszkalócán az állom.

Reggelre barátságosabb vidékre értünk. Limbusok, földek, hegyek, de nem olyan túlmeredekek, a faluk is inkább a miénkre formáztak, csak némelyiket a kősziklára rakták a bolondok. Az eső is szemetült. Mindjárt látszott, hogy valami komolyabb helyre érünk. Mutogatott is a tisztelendő úr, hogy az ottandég Róma.

Mondjuk meg, ez a Róma nem olyan cábár hely, mint Velence volt, de itt is csak afféle városi nép lakik, épenhogy több benne a pap. Igaz, nem maga a pápa rendülködik benne, azt egy fallal kerített helyen tartják, hogy ne avatkozzék a király dógába. Annyit így is elér, hogy a fehérszemű szemérmesebb, habár csak nappal, mert Huszár sógorom látta, hogy van ott egy cifra kert, több a szobor benn, mint a fa, ott este csunyan fertelmeskednek.

Minket is annak a közelében kvártélyoztak el, szép szobánk volt, csak bolond sok grádicson koszpitulattuk érte a lábunk. Pedig ölöget cepeltek a tisztelendő urak amugyis, egyik templomból ki, másikba be. Mire való az? Többet ér egyben meghonosodni, így az üdvözlégyre sem futotta, ha nem akartam elmaradni tőlük. Mégis elmaradtam. Hisz épen ez az, kedvesem, amért köröztöt kapsz az olvasó helyett.

Jaj, kis cselédem, a hideglelés ahhoz gyönyörűség. Gonduld el magadat egyedül egy rengeteg városban, ahol csak templom több van, mint Edelenyén ház. Mert azon kezdődött, hogy másnap délelőtt Őszent-ségéhez mentünk adenciára, így mondta a tisztelendő úr. Tiszta üngöt vettem, meg a fekete ünneplóm, amit az anyád kosarában tartogattam. Kár, hogy kendő köllött fölibe, mert hol esett, hol elállt, a latyak is fölverte a szoknyám, nem úgy járultam elejbe, ahogy szerettem volna. Az alabárdosok is megvárakoztattak. Ott álingóztunk óraszám a főtemplom előtti téren. A tisztelendő úr azzal ölte az időt, hogy a templom gubacsát olvasta, mekkora. Mi meg az oszlopok mögé húzódtunk, hogy a ruhánk el ne ronduljon. Ott álltak a cserkésziúk is, de azokat glédában hajtották az esőre, márég olyan katonafélék a szegénykéim. Egyszer csak nagy kacagást hallunk. Minek örülnek ezek az esőben? Két kocsisfélével ereszkedtek szóba, azon mulattak. Nagy bőrköpenyeg volt a kocsison, a fejükön kapucni, leszálltak a kocsijukról s a fiúk nemzet-ségit tudakolták. Hallom, az egyik magyarul beszél. De igen gyámoltalanul, mint aki forró gombócot vett be s azt habogtatja. Egyszer csak olyasmi szalad ki a száján, amittől a Sátán öregebb bátyja is kócot dugna

a fülébe s ezt nem is olyan értelmetlenül makogta, mint a többit. Mindenki odafigyelt. Az meg csak azért is és mindhangosabban, mert látta, hogy a fiúk is vinyognak tőle, meg a tisztelendő úr is a templom gombját kezdi nézegetni. Nekem ismerős lett ez a káromkodás. Nagyon az én legkisebb fiam módiján kanyargatja, persze az nem a pápa ablaka alá szánta, csak az istállóba. Jobban odanézek, a kocsis is odafordul. Akárki meglássa, a Zsuzepünk az. Mutatom a sógoromnak is, előbb hitetlenkedik, de csak megismeri: az az, a digó. Hát ezt se reméltem volna, hogy a Szent Péter temploma alatt lesz szerencsém hozzá.

Elhallgass, te pogány, utasítom őtet, mert már meg a nevendék-lányokat kezdte ki, akik az apácákkal voltak. Néz a legény s csak elvak-kantja magát: öreg asszonyosság. Ahogy otthon híttak. S nevet rám, mert nagyon emberségesek voltunk hozzá. De én is megörültem a rüpök-nek. Szinte sajnáltam, amikor a pápa elejbe híttak.

Drága, márvány szobákon vezettek át, egy igen nagy terembe, mind a négyszázan megtértünk benne. Egyesével állítottak föl, kacs-karingóra, mint a lepényre csöpögtetett téfől. Akkor igen csodálkoztunk, de kiderült, hogy az áldás miatt volt így. Nagy cerimónia, a szívem is elfeledkezett magáról, hogy dobognia kell, a lábam is reszketett a nagy áhitattól. Lám, az öreg Lelkesné mégis csak eljutott az apostol zsámolya elé. Bejött Őszentsége. Ritka szép öregember. A szegény, bódogult patikus úr volt ilyen, ha emlékszel rája. Mindig a kenőcsök közt szöszmötült, drága, finom öregember lett bele. Csak azt nem vártam volna, hogy cvikkere legyen. Meghallgatta a püspök úr beszédjét s ő is megfelelt neki. A Bagyuráné súgja, hogy latinul beszélnek. De nem lehetett az egy nyelv. A püspök úr, mintha fát hasogatott volna, Őszentsége meg szelíden, mint a madár, amikor ficserikél. Amikor kibeszélték maguk, Őszentsége körbejárt, a népek letérdeltek s megcsókulták az ujján a gyűrűt. A mögötte levő püspök meg az ajándékot osztogatta. Már egész közel ért, morogtam én az apostoli hitvallást s mindent, ami illik, de csak arra gondoltam, hátha elvétem, előbb nyúlok az ezüstpénz után s csak úgy csókolom meg az ujját. Ilyen bolond a vén. Még elhirdetik, hogy kapari vagyok. Már a Bagyuránénál tartott, már élém lépett, úgy megzavarodtam csak nyulkodtam, mint a bolond. Látja a pápa is kívül van dolga, lehajol s megsimogatja az arcom s mond valamit. Meg se mukkantam, persze. De ebből is kitetszik, jó szíve van, nem veti meg az ügyefogyottat.

Azzal végeztünk is. Legszivesebben hazajöttem volna, de a tisztelendő urak megint kezdték a régít. Sorra botorkáltuk valahány folyosó, meg kiásott ház van abban a teméntelen városban. A falakon csupa cifra, de az még hagyján, mert többnyire szentek, de hogy a kőből faragott asszonyokon mi gyönyörködni valójuk van papi személyeknek, azt máig sem értem. Meg is mondtam a tisztelendő úrnak: kibeszélem otthon, hogy mennyire nézte a cábár teremtéseket. De csak nevetett, hogy a püspök úr is nézi.

Nekem már nem volt maradásom. Az éhség is kínozott, az ismerősöktől koldultam egy kis hazai maradékot, de még-inkább a nagy sürgés-forgás. Sűrűek az utcák s úgy bújkátunk bennük, mint pucok a földben. Az a sok neszező nép, a villanyosok, az a sok ótomobil, hogy addig is hogy birtam ki. Könnyörögtem is a tisztelendő úrnak: csak engem el ne veszítsen, tisztelendő úr. Mi lesz velem ebben a nagy idegenségben. Mégis elveszített. Nem is bocsátom meg neki, akármilyen jó ember.

A Pilátus lépcsőjét őriző templomban kezdődött. A fáradság is nyomott, meg el is szontyolodtam, amint a lépcsőkön fölfelé kusztam. A Boldogságosra gondoltam, hogy ríhatott, amikor a fiát ilyen állapotban látta. Annyira, hogy a tisztelendő úr meg a többi asszonyok ott feledtek a lépcsőn, később jutottam eszükbe s még rám is találtak, amint a templom előtti mappaárusoktól kérdezgettem, hogy: ungerézi.

De a múzeumban már nem volt ilyen szerencsém. Miféle múzeum volt, azt nem tudom, de előbbre kolostor lehetett, legalább is úgy mutatták az udvarát, hogy ez a világ legszebb kolostorkertje. Szép is volt, válogatott zöld füvek diszültek benne, meg liliomféle virágok, a közepin egy kutacska. Jól eshetett a barátoknak a kellemes ájer, ha az irkálásból meg a misézésből megszabadultak. Arra még emlékszem, hogy a tisztelendő úr az esti imádkozójukról beszélt, hogy itt könnyörögtek a tornácon. Magam is a kutacska mellé gogyorodtam s elmorzsolgattam egy Miatyánkot, amíg az úri nép révedezett. Mi történt velem, csak arra emlékszem, hogy az olvasó meg a kockás keszkenő mellettem feküdt a földön s az enyiméknek hült helyük. Szaladok, hogy majd csak előkerülnek, de a sok folyosón még jobban elbódultam. Egy olasz vezetett ki az Isten ege alá. Sütheted, gondoltam. Ettől még nem vagyok okosabb. A Szunyog tisztelendő urat keresem, könnyörgöm, de csak rázza a fejét. Végre is megsajnál, tán a jó édesanyja gyutott az eszébe s mondja, hogy ádrecc. Nyitom én a pruszlékom, keresem az ádreccem, mert a nyakunkba akasztották, de azt is levetkőztem a pápa tiszteletére. Nincs ádrecc mondom. Az olasz megvonítja a vállát és elindul. Na, Mari, itt a világ vége.

Mit tegyek, nekibúsultam magam a sok utcának. Jártam, mint hangya a búzában. Megszólítottam egy pár jobb kinézésű urat, némelyik iparkodott is, de volt olyan, aki rámnevetett s úgy rángatta a vállát, mint a bótos, ha szabódik. Végül is egyik se boldogult. Az eső is rákezdet, az este is beállt. Hol ebbe az utcába szaladtam, hol amabban reménykedtem, magam sem tudtam, miért. Ha egy papformát láttam, már repestem, hogy a tisztelendő úr. Szaladok neki, nem is hasonlít hozzá. Sehol egy ösmerős lélek. Nagy térre jutok, ahol emeletmagasan fősölik a vasállatok a vizet. Cserkész fiucska ballag a túlfelin. Megismerem a szallagjáról, meg a drótostót kalapról. Szedem az inam ahogy bírom, keresztül a téren. Úgy segítettek félre a villanyos elől. Az emberek körémcsődültek, néztek. Én meg csak a cserkészfiút keresem. Hagyjanak, mondok s tovább futok. Azt hihették, valami háborodott.

Egy inasféle még utánam is kámpult. Biztos, hogy szalad ám a vén csont. A cserkészfiú meg eltért közben. Kerestem a kisebb utcákban is, de sehol. Akkor leborultam ott az utcában s könyörögni kezdtem. Az a legbiztosabb, ha meg is néznek érte. A házak közt az égen kövér felhők bolyogtak. Én Istenem, aki eltereled e fölyhőket, segíts vissza engem is a gyermekeimhez.

Mintha csak meghallotta volna az Isten, nagy kopogás veri föl a flasztert. Jön egy hintóforma, a bakja fölött hatalmas ernyő, akár a jegyzőúrék kerti ernyője. Bóklászva jött a ló, nem vitt senkit, a kocsis is ráért észrevenni engem. Az eső is megsűrült, a fák csak úgy ködültek bele, alig járt teremtett lélek az utcán; s az kíváncsi lehetett, ki ez a boldogtalan, aki az esőben imádkozik. Odafaraltatta a járdához a kocsiját s ahogy meglát elkiáltja: asszonyság. Téged a Jóisten küldött, sóhajtok s megértetem vele, hogy vagyok. Az csak lököd, hogy szu, szu, üljek az ernyője alá. A szállodába vigyél, a hotelbe. Micsoda hotel? De azt már nem tudom. Egyszer csak fölrikkant, mint aki az öreg apja kincsére talált. Viszlek asszonyság, jó hely. Én keresem magyar urak. Azt akarta mondani, hogy födelet keres nekem s előkeríti a tisztelendő urat. Bizony az jó lesz, de nehogy valami tolvaj nép közé vigy, mert nálam a pénzem, ötszázezer egybe. Rázza a fejét, hogy ne féljek, adjam neki, megőrzi ő és a tiszteletes urat is előkeríti. Bántam is én, odaadtam a pénzt is, meg a te olvasódat is, csak előkeresse őket. Még külön százszázret is ígertem neki a szivességiért.

Alacsony szurdéba kísért. Egy asztalnál nagy kokárdás kalapú olasz virrasztott, mert tíz óra is megvolt. Olyan kalapja volt, mint egy időben az úri kisasszonyoknak. Katonafélék, az utcán párosával sétálgatnak. Átad neki a Zsuzep és elmagyarázza, ki vagyok, meg hogy ő megy a tisztelendő úrért. Az olasz nevet meg int, hogy ne féljek. A Zsuzep is köszönt azzal, hogy várjak, ő nemsoká itt lesz. Vártam én egész éjszaka. Nagy, hodály terembe csuktak, voltunk benne vagy hatan. Ahogy a mécsnél láttam, nem valami jófélék, csupa sarkon pisszegő személy, az egyikből dögledt a pálinka, a másik a füstöt fújta, mint valami ember. Szólogattak engem is, de én a viláért sem feleltem, csak az olvasómat zsurmulgattam, nem is hiszem, hogy olyan igazán ájtatoskodtam volna egész idő alatt, mint akkor hajnalig. Hanem a Zsuzep nem tért meg. Kiverradt s még mindig ott vagyok a csavargók közt. Akkor örültem csak, hogy a pénzt meg az olvasót nálahagytam.

Reggel bevezetnek a hivatalba, mert az volt. Egy cserkészgyereket küldtek értem a tisztelendő úrék. Mondok, fiatal úr, én el nem megyek magával, hátha megint elbódulunk. Csak nevet, hogy neki térképje van. Jó is az. Az apja még csak sümegi suszter volt s a fia kitalálja magát Rómában is. Haza is vezetett rövidesen. Annyira háltam a szállásunktól, mint ide a zsidó templom.

A tisztelendő úr csak nevetett, de én nem győztem pirongatni. A lelkire vette volna, ha a villanyos elgázol? Hogy számul el rulum a

gyerekeimnek. Erre oszt ő is elhallgatott. Magyarázom, hogy az Úr tett velem csudát s elmesélem a Zsuzepet. Ők a színt se látták. Akkor most is keres a nyomorult, tudatni kéne, hogy hazakerültem. De hogy a pénzt említem, mind hegyibém jönnek. Ütheti a nyomát, Lelkes néni. Nem kerül az meg. Én a pártjára állok s fogadkozom, hogy meg az, csak a csavargók miatt biztam rá a pénzt. Vártam is nap-napután, de a Zsuzep nem került elő. A többiek kacagtak, hogy tolvaj. Én máig sem hiszem. Nem lehet az, hogy akit olyan szorongatott állapotjában küld segítségünkre az Isten, a kegyes ajándékokra tartogatott pénzünk azzal oroztassa el.

A tisztelendő urak azután is hittak, hogy tartsak velük, de én nem hittem nekik. Otthon kucorogtam, meg a szomszédunkban volt egy templom, abba kísértettem át magam. Eleinte huzódtam tőle, mert a pincéjiben a barátok csontjából volt az oltár, de még az örökmécses is. Hanem aztán megbékéltem. Nem kell a pincére gondolni s az egyik oldalsó oltárhoz úgy hozzászoktam, mintha csak itthun lett volna, a mi templomunkban.

Lelkes László

...A SEMMI SZOL...

*Te az Idő vagy, én csak pillanat,
Tűnő pont vagyok, míg Te vagy a Tér.
De a tér szerelme lüktet a pontban
S az Örök tüze pillanatban él.*

*Tartalma nélkül a Tér maga váz,
Pillanat nélkül az Idő halott:
Végtelenséged bár megsemmisít,
Végtelen erőd mégis — én vagyok!*

Krivátsy-Szüts Mária.